

Makale Geliş | Received: 29.01.2024
Makale Kabul | Accepted: 14.03.2024
Yayın Tarihi | Publication Date: 20.02.2024
DOI: 10.20981/kaygi.1428007

Alper Elvan POLAT

Doktora Öğrencisi | Doctoral Student
Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, Bursa, TR
Bursa Uludağ University, Social Sciences Institute, Department of Philosophy, Bursa, TR
ORCID: 0000-0001-9357-7359
alperelvanpolat@outlook.com

Frank Sibley'de Estetik Kavramlar ve Beğeni Duyusu Üzerine Bir İnceleme

Öz: Estetik, 18. yüzyılda ilk defa Baumgarten tarafından felsefi bir terim olarak ele alındıktan sonra estetik alanının temel problemlerinden biri de güzellik kavramı ve beğeni duyusunun neligini belirlemek olarak karşımıza çıkmıştır. Bu doğrultuda bu problemin kökleri Platon'a kadar dayandırılabilirken 20. yüzyıl, sanat akımlarının ve sanatsal faaliyetlerin çeşitlendiği bir dönem olması yönüyle estetik alanındaki çalışmalar açısından pek çok farklı fikrin de öne çıktığı bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda Frank Noel Sibley, "*Estetik Kavramlar (Aesthetic Concepts)*" adı altında birleştirdiği çalışmalarıyla felsefe çevrelerinde yeni bir tartışma başlatmış ve estetiğin sınırlarının belirlenmesi için estetik kavramlar ile estetik-dışı kavramlar ayrımı yapmış; bu ayrımın temelinde de her insanda doğuştan bir potansiyel olarak bulunduğunu iddia ettiği beğeni duyusu kavramını yerleştirmiştir. Bu çalışmada Sibley'in adı geçen eseri temele alınarak estetik tartışmalarında sıkça atıfta bulunulan ve Sibley tarafından özgün bir biçimde ele alınan "estetik kavramlar" ve "beğeni duyusu" kavramları incelenerek serimlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Estetik, Sanat, Beğeni Duyusu, Frank Sibley

An Examination of Aesthetic Concepts and the Taste in Frank Sibley

Abstract: After aesthetics was first discussed as a philosophical term by Baumgarten in the 18th century, one of the main problems of the field of aesthetics was to determine the concept of beauty and the nature of the sense of taste. In this direction, while the roots of this problem can be traced back to Plato, the 20th century was a period in which many different ideas came to the fore in terms of studies in the field of aesthetics, as it was a period in which art movements and artistic activities diversified. In this century, Frank Noel Sibley initiated a new debate in philosophical circles with his works he combined under the name of "Aesthetic Concepts" and made a distinction between aesthetic concepts and non-aesthetic concepts in order to determine the boundaries of aesthetics; at the basis of this distinction, he placed the concept of the sense of taste, which he claimed that every human being has an innate potential. In this study, based on Sibley's aforementioned work, the concepts of "aesthetic concepts" and "taste", which are frequently referred to in aesthetic discussions and which are handled in an original way by Sibley, are analysed and tried to be presented.

Keywords: Philosophy, Aesthetic, Art, Taste, Frank Sibley

Giriş

Estetik kelimesi sinemada, müzikte, resimde, mimaride, tıpta ve / veya insan yaşantısına ilişkin birçok konu ve alan çerçevesinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kelimenin kavramsal düzeyde ele alınması, sınırlarının çizilmesi hatta ortaya çıkışı bile felsefenin ve doğrudan ya da dolaylı biçimde estetik ve estetiğe bağlı görebileceğimiz kavramlar üzerine akıl yürüten filozofların eseridir.

Bir kavram olarak estetiğin doğuşu pek çok felsefi kavrama nispeten daha erken dönemlere, 18. yüzyılın ortalarına denk düşmektedir. Bu bağlamda 1750-1758 yılları arasında Alman filozof Baumgarten tarafından yayımlanmış olan “*Aesthetica*” adlı eser ile estetik bilimi ilk kez temellendirilmiş ve bu bilimin konusu belirlenerek sınırları çizilmeye çalışılmıştır. Baumgarten, estetiğin temeline duyuşsal bilgiyi koymuş; duyuşsal bilginin mükemmelliği olarak da güzellik kavramını ön plana çıkarmıştır (Tunalı 2009: 164). Baumgarten'in bu temellendirmesi, “güzellik problemi”ni estetiğin en temel problemlerinden biri haline getirirken; sanat nesnelere ya da doğada insan üretimi olmayan nesnelere güzellik probleminin zemininde estetik açıdan değerlendirilmesi sorunu da Baumgarten'dan itibaren birçok kavramsal tartışmayı ortaya çıkarmıştır.

Baumgarten'in ardından başta Kant olmak üzere, birçok filozof estetiğin temel problemlerine ilişkin çeşitli düşünceler ortaya koymuştur. Ancak 20. yüzyılla birlikte sanat akımlarının ve sanatsal üretimlerin çeşitlenmesi, estetik temelindeki tartışmaları şu soru etrafında toplamıştır: “*Estetik yargılarda bulunurken nesnenin özelliklerinden mi yoksa öznenin farklılıklarından mı hareket etmeliyiz?*” 20. yüzyılda bu soru etrafında en keskin düşünceleri ortaya koyan filozoflardan biri Benedetto Croce olurken Croce'ye göre “güzel”, yalnızca ifade ile ilgilidir; diğer bir deyişle “güzel”, başarılı ifadedir. Bu durumda salt güzellik, salt ifade olup aynı zamanda salt sezgidir; bu bakımdan güzelin karşıtı olarak çirkin de, ifadenin eksikliğinden ya da yokluğundan başka bir şey değildir. Bu bağlamda Croce, güzel ile ilgili olarak söz konusu edilen *trajik, komik, yüce, dokunaklı, acıklı* gibi tüm kavramların da aslında

estetik-dışı kavramlar olduğunu belirtmektedir (Croce 2019: 127). Çünkü Croce'ye göre insanın beden güzelliği, geometrik figürlerin güzelliği ve güzelliğin objektif biçimleri gibi tüm kavramlar onun kendi deyimiyle estetik astroloji olup; asıl estetik olan içsel bir şeydir, bir sezgidir, bir iç ifadedir (Croce 2019: 168). Bu bağlamda, Croce'nin estetik deneyimi “özneye dayalı bir biçimde” ele almakta olduğu anlaşılmaktadır. Croce'nin bu düşüncesi, felsefe çevrelerinde estetiğe ilişkin birçok düşünürü derinden etkilemiştir. Böylece 20. yüzyıl felsefesinde ağırlıklı olarak Croce'nin etkisiyle, estetik yargılarda nesnelere taşıdığı özelliklerden ziyade yargıda bulunan öznenin yaklaşımı, bir nesnenin estetik değerinin belirlenmesinde ölçüt olarak ele alınmıştır. Ne var ki Croce'nin ortaya koyduğu bu kavramsallaştırma, “estetik kavramlar” ve “estetik-dışı kavramlar”ın ve estetik yargının temeli olarak “beğeni duyusu”nun doğasının tartışılmasına yeni bir zemin hazırlayarak farklı bir problem alanını da oluşturmuştur. Bu problem alanından hareketle 20. yüzyılın estetik alanında çalışmalar yürüten en önemli felsefecilerinden biri olan Frank Noel Sibley de estetiğe ilişkin akıl yürütmelerinin temeline, estetiğe ilişkin kavramların ayırt edilmesinin önemine ilişkin görüşlerini almıştır.

Sibley'e göre ancak ve ancak güzellik probleminin tanımlanması ve estetik yargılarda bulunduğumuz kavramların doğasının belirlenmesiyle estetik yargıların oluşumundan ve estetik yargıların nesneye veya özneye dayalı bir zeminde ele alınıp alınamayacağından söz edilebilecektir. Bu doğrultuda Sibley, estetik yargılarımızın nesnesi konumunda olan varolanlara ilişkin kullanılan ve Croce'nin doğrudan estetik-dışı olarak değerlendirerek felsefesinde yer vermediği birçok kavramı yeniden ele alarak, estetiğe dair yeni bir terminolojinin kurulma olanağını oluşturmuştur.

Sibley, öne sürdüğü fikirlerle estetiğin temellendirilmesinde Croce'yi andırır biçimde “estetik kavramlar”ı ve “beğeni duyusu”nu ön plana çıkarmış ancak o, bu kavramların tanımlanabilmesi için Croce'nin de ötesinde konuyu estetik ve estetik-

dışı kavramları merkeze alarak daha detaylı bir biçimde irdelemiştir. Kimi felsefe araştırmacılarına göre bu durum Sibley'in Kant'ın estetik teorisine yeni bir eklemlenme çabası olarak da görülmüştür (Bonasio 2014: 200). Nitekim Kant'ın nesnenin özelliklerine dayanan bir estetik teorisi kurmamış olmasına rağmen, kendi felsefesinde bu soruşturmanın sürdürülebileceği bir zemin oluşturduğu da iddia edilebilecek bir sav olarak karşımıza çıkmaktadır (Scruton 2015: 171). Böylece Sibley'in estetiğe dair kavrayışı, bu alanda 20. yüzyıl ve sonrası için yapılabilecek felsefi tartışmalar açısından büyük önem kazanmıştır. Özellikle estetik kavramların ya da beğeni duyusunun konu edildiği felsefi tartışmalar açısından Sibley'in yaklaşımını kavramak, 20. yüzyıl ve devamındaki estetik tartışmalarını değerlendirebilmek açısından önemli bir gereksinim halini almıştır.

Frank Sibley ve Estetik Kavramlar

Frank Noel Sibley, 1923-1996 yılları arasında yaşamış ve 20. yüzyıl felsefesinde -özellikle sanat felsefesi ve estetik alanında- iz bırakmış bir İngiliz felsefecidir. Sibley'in felsefe alanında tanınmasını sağlayan en önemli unsur, onun estetik ve güzellik problemi üzerine oluşturduğu özgün fikirler içeren çalışmalarıdır. Sibley, 1959'da yayımladığı "*Estetik Kavramlar (Aesthetic Concepts)*" adlı makale dizisiyle estetiğe dair geniş sorgulamalar yapmıştır. Sibley, bahsi geçen eserde estetik ve estetik olmayan özellikler arasında yapılabilecek bir ayırım ile estetik kavramının nesnel temellerine ulaşıp ulaşılamayacağına olanaklılığını konu edinmiştir. Bu bağlamda Sibley'in "estetik kavramlar" olarak kategorize ettiği kavramlar ve bu kavramların zemininde yer alması bakımından "beğeni duyusu", onun estetiğe dair tüm akıl yürütmelerinin merkezinde yer almıştır. Sibley'in ardından onun ortaya attığı bu teori, pek çok felsefe araştırmacısı tarafından ele alınmaya devam etmektedir.

Sibley'e göre, bir sanat eseriyle karşılaştığımızda birçok sıradan çıkarımda bulunabilir; örneğin bir tabloda kullanılan renklerden, figürlerin konumundan yahut bir edebiyat eserinde eser içindeki karakterlerden, eserdeki olayın nerede

geçtiğinden söz edebiliriz. Bu minvaldeki ifadeler, Sibley'e göre normal bir göze, kulağa ve zekaya sahip herkes tarafından belirtilebilecek çıkarımları oluşturur (Sibley 1959: 421). Ancak bir sanat eserinden söz ederken renklerin ahenginden, bir romandaki karakterin canlılığından, bir şiirin dokunaklı oluşundan söz edilecekse bu söz edişlerde beğeniden veya takdir duygusundan bahsetmemiz gerekecek ve bu durumda kullanmamız gereken ifadeler beğeni duyusuna (*taste*) yönelik olmak durumunda olacaktır. Böylece Sibley açısından bu ifadeler, doğrudan estetiğe ilişkin olup estetik terim veya estetik kavram olarak değerlendirilecektir (Sibley 1959: 421). Bir eseri değerlendirirken o eserdeki şeylerin konumunu, şeklini, rengini ifade etmek Sibley'e göre estetik duyarlılık gerektirmeyen; ancak bir eserin zarif, güzel ya da gösterişli olduğunu ileri sürmek ise doğal olarak estetik duyarlılık gerektiren bir tavidir (Sibley 1965: 135). Sibley, bu savı ile her ne kadar bir sanat eserini değerlendirmek için birçok perspektif bulunduğunu göstermiş olsa da anlaşılmaktadır ki ona göre sanat eserleri teknik bakımdan değerlendirilmenin yanı sıra salt estetik kaygılarla da irdelenebilir ve bu bağlamda kullanılacak kavramların da estetiğe ilişkin kavramlar olarak kabul edilmesi zorunlu bir hal alır.

Sibley'e göre estetik, bir duyum meselesidir. Ona göre insanlar bir eserin zarafetini görmeli, bir müzikteki hüznü veya coşkuyu duymalı, bir renk şemasının şatafatını fark edebilmeli ve bir romanın belirsiz ruh halini hissedebilmelidir (Sibley 1965: 137). Çünkü Sibley açısından estetik bir duyum olmaksızın estetik yargıda bulunmak, estetik yargının kendisini yanlış anlamaktır (Sibley 1965: 137). Bu nedenle Sibley için estetik yargıda bulunmak öncelikle öznenin kendi duyması, görmesi ve hissetmesi ile ilgili olup estetik yargılara ancak bu zeminde ulaşılabilir. Böylece, Sibley'in teorisi doğrultusunda estetik yargıya varırken de estetiğe ilişkin olan kavramlardan yola çıkar ve bu kavramları da estetik bir duyuma dayandığı müddetçe estetik kavram olarak adlandırırız.

Sibley'in estetik kavramlara ilişkin düşünceleri, temelinde önemli birtakım varsayımları içermektedir: Öncelikle Sibley, estetik ile ilgili çıkarımlarına çoğunlukla sanat eserlerini konu etmiştir. Çünkü Sibley'e göre estetik kavramlardan

söz açıldığında bu kavramlarla en çok karşılaşabileceğimiz yer sanat eserleridir ancak bu durum günlük yaşam içinde de estetik terimlerin varlığını ve estetik kavramların kullanımını dışlamamaktadır (Sibley 1959: 422). Böylece Sibley açısından sanat eserlerinin günlük hayatın verili nesnelere ya da doğada karşılaştığımız sanat üretimi olmayan varolanlardan estetik değerlendirme bakımından daha üstün niteliklere sahip olduğu anlayışının var olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Sibley, estetik kavramların temelini beğeni duyusu eşliğinde oluşturmuştur. Ancak ona göre bir sanat nesnesine dair beğenin oluşmasına etki edebilecek “*dengeli, bütünleşmiş, cansız, dingin, kasvetli, dinamik, güçlü, narin, dokunaklı, basmakalıp, duygusal, trajik*” gibi birçok farklı kavram vardır ve bu kavramların hepsi estetiğe ilişkin terimlerin çeşitli türleri ve alt türleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Sibley 1959: 421). Sibley'e göre neredeyse sonsuz çeşitlilikteki bu kavramların hepsini tek tek ele alarak değerlendirmek pek olanaklı düşünülemez. Nitekim Sibley'in kendisi de amacını estetiğe ilişkin karşımıza çıkan tüm kavramları tek tek incelemek olarak değil, öncelikle estetik kavramlar olarak görülebilecek kavramların anlamca ayırt edilmesinin sağlanarak anlam açısından kullanıldığı her yerde yalnızca estetiğe ilişkin olarak kullanılacak “*hoş, güzel, zarif, şık*” gibi beğeni duyusuna ilişkin kavramların doğasını belirlemek olarak açıklamıştır (Sibley 1959: 421).

“*Estetik Kavramlar (Aesthetic Concepts)*” adlı çalışmasının ardından “*Estetik ve Estetik-Dışı (Aesthetic and Non-aesthetic)*” adlı çalışmasıyla Sibley, ilk çalışmasından yıllar sonra bu konuya tekrar değinmiş ve estetik olan ve olmayan kavramlar ile estetik olan ve olmayan yargılar arasında bir bakıma bağlantılar ve ilişkiler bulunduğunu kabul etmiş ancak bu bağlantılar ve ilişkilere rağmen aradaki ayırımın varlığının ihmal edilmemesi düşüncesini savunmaya devam etmiştir (Sibley 1965: 136). Nitekim Sibley'e göre her koşulda önemli olan estetik kavramları ayırt ederek bu kavramların doğasını tanıyabilmektir. Sibley, bu amaç doğrultusunda estetik kavramların ortak bir özelliğinin bulunup bulunmadığı sorgusunu yapmadan evvel bu kavram çeşitliliğine dair kullanılan dile değinerek estetik ve

estetik-dışı kavramların ayrımı üzerinde durmuş ve bazı terimlerin esasında ilk başta hiçbir estetik temeli olmamasına ve estetik-dışı kavramlar olarak düşünülmesi gerekliliğine rağmen yer yer estetik kavramsallaştırmalar için de kullanılabilirdiğini ve böylece estetik terimlerin sonsuz sayıda çeşitlendiğini ifade etmiştir (Sibley 1959: 423). Oysa Sibley'e göre bu kavramların çoğu bir mecaz olarak kendi öz anlamlarının dışında estetik yargıları dillendirmek için kullanılmaktadır ya da kendi başına bir mecaz olarak bile estetiğe ilişkin olmayan ancak kimi zaman estetik değerlendirmelerde kullanılan "*kırmızı, nemli, eğri, kare, uysal*" gibi sıfatlarla estetik yargılar ifade edilmektedir (Sibley 1959: 422). Böylece estetik kavramlar olarak ele alınabilecek sonsuz çeşitlilikte bir liste karşımıza çıkmaktadır. Ancak, salt estetiğe ilişkin olarak görülebilecek ve kullanıldığı hiçbir yerde beğeni duyusundan yani estetik değerlendirmenin gerektirdiğinden başka bir anlamı çağrıştırmayacak "*sevimli, hoş, güzel, zarif, şık*" gibi kavramlar da vardır. Doğrudan beğeni duyusuna ilişkin olan bu kavramlar Sibley açısından şaşırtıcı derecede ihmal edilmiş ve böylece estetik alanının sınırları dar kapsamda değerlendirmelere maruz kalmıştır (Sibley 1959: 423). Bu nedenle Sibley, estetik kavramları ve bu kavramların özelliklerini belirlemek için öncelikle estetik-dışı kavramların kullanımının ayırt edilmesi gerektiği üzerinde duracaktır.

Sibley'e göre estetik nitelikler, varlıkları için estetik olmayan niteliklere bağlıdır. Özellik olmadan yüz benzerlikleri veya yüz olmadan gülümseme olamayacağı gibi, bunlar da ayrı ayrı meydana gelemez; dolayısıyla estetik olmayan nitelikler bir nesnenin estetik olan niteliklerini belirlemektedir (Sibley 1965: 138). Sibley estetik kavramlar ile estetik-dışı kavramlar arasındaki bu ilişkiyi "bağımlılık ilişkisi" olarak adlandırmaktadır (Sibley 1965: 140). Ancak Sibley açısından bu bağımlılık ilişkisi esasında dil ve ifadeyle ilgili olup, estetik-dışı kavramlar yalnızca estetik kavramların anlaşılmasına kapı aralayan bir araç olarak ele alınmalıdır. Sibley bu yolla estetik kavramlara ulaşmaya yani estetik-dışı özelliklerden yola çıkarak estetik kavramları fark etmeye "duyusal kanıt" adını vermiştir (Sibley 1965: 143).

Estetik-dışı kavramlar duysal bir kanıt olarak her ne kadar bir nesneye dair teknik detaylar verecek hatta kimi zaman doğrudan beğeni duyusunu etkileyecek nitelikte içeriklere haiz olsalar ve hatta kimi zaman estetik değerlendirmelerin ortaya çıkmasında bu estetik-dışı kavramlarla iş görülür olsa da Sibley açısından doğrudan estetiğe dair kullanılabilir kavramlarla estetik-dışı kavramların ayırt edilmesi önemli görülmüştür. Çünkü estetik-dışı kavramlardan yola çıkarak estetik kavramları ayırt edebilmek bile, estetik kavramların sadece bilgisine dayanarak estetik yargıda bulunamayız çünkü estetik yargı öncelikle öznenin beğeni duyusunun ortaya çıkmasını şart koşmaktadır (Sibley 1965: 144). Böylece şu çıkarımı yapmak olanaklı görünmektedir: Sibley bir estetik teorisini temellendirmeden evvel öncelikle bu alanda kullanılabilir kavram ve terimlerin doğru belirlenmesini ve bu kavramlarla estetik yargıda bulunmayı incelemiş, bu ayrımın yapılabilmesi için temel ölçüt olarak da beğeni duyusunu belirlemiştir. Yani Sibley için estetik bir kavram/terim olarak ele alınabilecek ifadeler kesinlikle ve doğrudan beğeni duyusuna yönelik olmalı, böylece anlam bakımından estetik yargıların temelinde beğeni duyusu yer almalıdır. Sibley'in estetik kavramlar teorisi bu bakımdan kimi eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirilerden biri de Sibley'in estetik ve estetik-dışı kavramlardan söz ederken bu ayrımı çok önemsemesine rağmen kendisinin yeterince belirgin bir ayrım yapmadığı yönünde olmuştur (Budd 2002: 246). Ancak burada şunu belirtmek gerekir: Sibley zaten hiçbir zaman bir estetik ve estetik-dışı kavramlar listesi hazırlamayı amaçlamamıştır. Onun için ayırt edilmesi gereken şey, beğeni duyusunun eşliğinde varılan estetik yargıların salt bu duyuyla ilişkili olabilecek kavramlarla ifade edilmesidir.

Sibley için estetiğin sınırlarının çizilmesi gerektiğinde öne çıkan beğeni (*taste*) kavramı, Sibley'in konuya ilişkin üzerinde durduğu en temel kavram olarak düşünülebilir. Nitekim görülmektedir ki beğeni duyusu olmaksızın estetik yargılarda bulunmak Sibley açısından olanaklı görünmemektedir. Böylece estetik yargıların soruşturulması söz konusu olduğunda önce beğeni duyusu ele alınıp irdelenmeli ve bu kavramın sınırları çizilmelidir. Sibley açısından beğeni duyusu her

insanda potansiyel olarak bulunan ve ancak çevresel şartlarla farklı yönlerde gelişme eğilimi gösteren bir algı/duyum yetisidir. Ancak Sibley, beğenin nesnel bir biçimde tanımlanarak sınırlarının belirlenmesi istendiğinde birtakım kesin ölçütlerden yola çıkmanın doğru olmadığı kanısındadır (Sibley 1959: 425). Bu bağlamda bir benzetmede bulunan Sibley'e göre, beğeni duyusu çoğunlukla estetik-dışı kavramlar eşliğinde belli kriterleri olan bir olgu olarak ele alınmıştır oysa kare olan bir nesne ile kare olmayan bir nesnenin ayrımı için çok fazla ölçüt gerekmezken zeki olan biriyle zeki olmayan birinin ayrımı bu denli basit olamamaktadır. Çünkü zekâ çok çeşitli koşullar altında; örneğin bireyin yaşantısı, sahip olduğu genetik özellikler ve karşılaşılan durumun niteliği gibi birçok koşulda farklı değerlendirilebilecek bir kavramdır. Bu bağlamda Sibley, beğeni duygusunu belirlemek için de birçok farklı koşulun bulunduğunu, estetik değerlendirmelerin temelinde alışlagelmiş olarak kullanılan estetik-dışı kavramların da teknik değerlendirmelerden öteye geçemeyerek beğenin ortaya çıkışında ölçüt olamayacağını, beğeni kavramının da tıpkı zekâ gibi çeşitli koşullara göre değişebileceğini ve bu doğrultuda beğeni kavramının sınırlarını çizebilecek ölçütlerin ortaya konulmasının çok zor olduğunu belirtmiştir (Sibley 1959: 426). Sibley, beğeni oluşturabilecek koşulların çeşitliliğinden söz ederken beğeniye dair ortak bir özellik bulma çabasının estetik-dışı kavramlarla ölçütlenilebilmesinin olanaksızlığını da şu örnekle dile getirmiştir:

Eğer bir vazoda soluk pembe, biraz kıvrımlı, hafif benekli veya buna benzer bir özellikteyse zarif olacaktır, zarif olması kaçınılmazdır." şeklinde genel bir ifade kullanamayız. Yine burada "uzun ve ince olması bir vazodun zarif olması için tek başına yeterli değildir, ancak örneğin hafif kıvrımlı ve soluk renkli ise zarif olduğu inkâr edilemez" gibi bir şey de söylenemez. Nesnelere bize istediğimiz kadar estetik olmayan terimlerle tarif edilebilir, ancak bu şekilde onların narin, zarif, gösterişli ya da hoş bir şekilde dengelenmiş olduklarını kabul etmek zorunda kalmayız -ya da bunu inkâr edemeyiz- (Sibley 1959: 426).

Sibley açısından sanat eserlerini teknik bakımdan üstün kılabilecek birçok ölçüt ortaya konulabilir. Bu ölçütler bir sanat eserini daha değerli de kılabilir ancak hiçbir

ölçüt, özellikle beğeni duyusuna hitap etmeyen ve estetik-dışı olarak görebileceğimiz kavramlarla anılan ölçütler estetik bir yargıyı doğrudan doğruya ortaya çıkaramaz (Sibley 1959: 429). Sibley'in kendi deyimiyle *“Bir şeyin estetik karakteri, onun estetik olmayan özelliklerine bağlı ve bunlardan kaynaklanıyor olsa da, genel olarak onun belirli bir estetik kaliteye sahip olması için mantıksal olarak yeterli olan hiçbir estetik olmayan özellik kümesi yoktur”* (Sibley 1965: 152).

Sibley'de beğeni kavramının sınırlarını belirleyebilecek bir koşullar listesi oluşturmanın, kaldı ki bunu yaparken estetiğe ait olmayan birçok kavram eşliğinde gerçekleştirme maksadının olanaksız olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Sibley bu durum karşısında yine de beğeniye ortaya koyabilecek koşulların esasında var olduğunu fakat yalnızca bu koşulların belirlenip listelenmesinin beyhude bir çaba olacağını şu sözlerle ifade eder:

Yalnızca ilgili koşulların açık bir listesi olmayabilir; yeterli bir küme için listeden kaç özelliğe ihtiyaç duyulduğunu veya hangi kombinasyonlarda ihtiyaç duyulduğunu söyleyen kurallar vermek olanaksız olabilir; benzer şekilde, bu özelliklerin bu kombinasyonlarda ne ölçüde veya ne derecede bulunması gerektiğini kapsayan kurallar vermek de olanaksız olabilir. Aslında, koşulları tanımlama ya da kuralları formüle etme girişimlerini beyhude bulup terk etmemiz ve örnekler, vakalara ya da emsallere atıfta bulunarak kavramın sadece çok genel bir açıklamasını yapmakla yetinmemiz gerekebilir. Dolayısıyla, ne kadar karmaşık olursa olsun, sadece koşul listeleri, kolaylıkla uygulanabilir prosedürler ya da kural setleri ile donanarak bu kavramlara hakim olamaz ya da bunları kullanamayız (Sibley 1959: 430).

Sibley, beğeni duyusuna ilişkin genel bir tanımlamanın örneklerden yola çıkılarak olanaklı olabileceğini düşünür. Bu noktada nasıl ki her zeki öğrenci farklı ve karmaşık türde yetenekler bakımından kendisini geliştirir ve ancak en sonunda başarılı bir öğrenci görünümü sergilerse Sibley'e göre de karmaşık mekanik kurallar ve bir dizi prosedürden yola çıkılmaksızın muhakeme yeteneğimizle beğeni duyusuna dair ortak bir algıdan söz edebiliriz. Çünkü estetik kavramların tamamında bir benzerlik bulunmaktadır (Sibley 1959: 431). Sibley bu doğrultuda örnek ve emsallerden yola çıkarken *“örnekler ve emsaller zorunlu olarak karmaşık*

bilgi ağını ve ilgili koşulları somutlaştırır ve tarafımızdan bunları açıklamak için kullanılır. Örneklerden yararlanmak için onları anlamalıyız ve her durumda tutarlı bir şekilde tartışmalıyız. (1959: 431).” diyerek izlenmesi gereken yolu da açıklama çabasına girişir. Çünkü Sibley açısından örneklerden yola çıkarak bir tümevarım metoduyla birlikte birçok ortak kavrayışa sahip olsak da bunun her koşulda tutarlılığını ve güvenilirliğini garanti edemeyiz. Nitekim Sibley'e göre belirli bir ortak uzlaşmaya varabilmek için bu uzlaşmaya varan tüm insanların eş düzeyde olması şartı ortaya çıkar. Sibley, bu koşul sağlanmadığında ortaya çıkabilecek durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

Beğeni kavramlarının doğasını kavrayamayan ya da estetik konularda duyarlılığı olmadığını bildiği halde bu eksikliği ortaya çıkarmak istemeyen bir kişi, dikkatli bir uygulama ve zekice bir gözlemlerle kendisine bazı kurallar ve genellemeler sağlayabilir; tümevarımsal prosedürler ve akıllı tahminler yoluyla sıklıkla doğru şeyleri söyleyebilir. Ama bu durumda ortaya çıkacak yargıların büyük bir güveni ya da kesinliği olamaz; bir nesnedeki ufak bir değişiklik, bu kişinin her an tahmin edilemeyecek şekilde hesaplamalarını bozabilir ve böylece kolaylıkla bu çıkarımlar doğru olduğu kadar hatalı da olabilir (Sibley 1959: 432).

Böylece, Sibley açısından estetik temelinde bir uzlaşmadan söz edilecekse bu uzlaşmanın sağlanmasının ancak estetik kavramların ayırt edilebilmesi ve beğeni duyusunun doğasının kavranabilmesiyle gerçekleşeceğini söylemek olanaklı olacaktır. Çünkü Sibley'e göre estetik kavramlar doğrudan beğeni duyusuna ilişkin olup beğeni olmaksızın estetik bir algıdan ve dolayısıyla estetik yargıdan söz edilemez. Bu önemli ayrım estetik yargı konusunda Sibley'in nesnelere sahip olduğu özelliklerden çok değerlendirmede bulunan özneye önemli bir anlam atfettiğini göstermektedir. Bu noktada en önemli problem “beğeni duyusu”nun doğasının ne olduğudur. Çünkü ancak beğeni duyusunun doğasının tanımlanması ile öznenin yaklaşımını tartışmak daha olanaklı hale gelecektir.

Frank Sibley'de Beğeni Duyusu

Sibley, şeylerdeki estetik özelliklerin kavranabilmesi için ilk olarak “iyi görme, iyi duyma” gibi beş duyunun da sağlıklı olması gerektiğini ancak buna rağmen aynı sanat eserine bakan ve beş duyusunda bir farklılık olmayan herkesin aynı sonuçları elde edemediğini belirtmiştir. Öyle ki aynı durumda aynı konseri dinleyen iki kişiden biri diğerinden “daha fazla”sını elde edebilmektedir (Sibley 1959: 438). Sibley burada elde edilen “daha fazlası”ndan şüphesiz beğeni duyusunun eşliğinde elde edilen estetik deneyimden söz etmektedir. Çünkü Sibley'e göre estetik deneyimlerimizi oluşturan beğeni duyusunu diğer beş duyu gibi doğuştan itibaren kullanmasak da -bu konuda henüz bir eğitim de alınmamasına rağmen- çok erken yaşlardan itibaren bu duyuyu kullanmaya ve bu duyumuz eşliğinde vardığımız yargıları estetik kavramlarla ifade etmeye başlarız (Sibley 1959: 438). Buradan elde edilecek ilk bulgu olarak Sibley açısından beğeni duyusunun insanlarda doğuştan verili olan bir olanak olarak beş duyuya yakın bir konumda görüldüğü anlaşılmaktadır. O halde estetik deneyimin oluşmasını sağlayan, estetik terimlerin ve estetik yargıların temelinde bulunan beğeni duyusu insanda doğuştan verili bir yeti olmasına rağmen bu duyudan yola çıkılarak ulaşılan yargıların ve elde edilen deneyimin farklılaşmasının temelindeki sebep nedir? Sibley, kendisini oldukça düşündüren bu sorunun cevabını bulabilmek için gözünü sanat eleştirmenlerine çevirmiştir. Nitekim sanat eleştirmenleri pek çok otorite tarafından önemsenen ve şüphesiz beğeni duyusuna dayanılarak elde ettiği verilere daha çok güvenilen kimselerdir. Sibley, bu noktada eleştirmenlerin diğer insanlarla aynı duyulara sahip olmasına ve genellikle de estetik-dışı kavramları kullanarak birtakım çıkarımlarda bulunmalarına rağmen nasıl olup da “başkalarının göremediklerini görmekte” olduklarına odaklanır (Sibley 1959: 439). Bu doğrultuda Sibley'e göre sanat eleştirmenlerinin yaptıkları şekilde bir sanat nesnesine eleştirel gözle bakmak ve beğeni duyusunun ortaya çıkarılarak bu duyunun eşliğinde estetik deneyime ulaşmak şu aşamalarla birlikte herkes için olanaklı hale gelebilir (Sibley 1959: 443-444):

1. Aslında estetik olmayan özelliklerden bahsederek dikkatten kaçan görünür özelliklerden söz edebiliriz. Örneğin bir tabloda gözden kaçabilecek bir detayın yerini gösterip yahut bir müzik eserinde belli ritimlere odaklanılmasını sağlayabiliriz.
2. Herkesin görebileceği ve aynı şekilde hemfikir olabileceği unsurları estetik kavramlarla ifade edebiliriz.
3. Bir tabloda yer alan ince bir çizginin ne kadar zarif bir detay olduğunu belirterek birinci ve ikinci maddede belirtilen özelliklerin bir toplamı olacak şekilde estetik-dışı kavramlarla estetik kavramlar arasında bir bağlantı kurarak estetik bir deneyimin oluşmasını destekleyebiliriz.
4. Benzetme ve metaforlara başvurarak karşımızdaki sanat nesnesinde ortaya konulanları daha anlaşılır kılmaya çalışabiliriz.
5. Zıtlıklardan, karşılaştırmalardan veya üzerinde durulan eserle ilgili olabilecek atıflardan -edebiyattaki telmih sanatı gibi unsurlardan- yola çıkarak sanat nesnesine odaklanmış özneye etkileyici detaylar sunabiliriz.
6. Tekrarları, aynı özelliklerin farklı biçimlerde ifade edilmesini ve yeni sıfatlarla metaforlar kurmayı deneyerek sanat nesnesinde anlatılmak isteneni daha açık hale getirebiliriz.
7. Son olarak, sözlü performansların yanı sıra davranışların geri kalanı da önemlidir. Konuşmaya uygun ses tonu, ifade, baş sallama, bakış ve jestlerle eşlik ederek sözün gücünü artırabiliriz. Çünkü Sibley'e göre bir eleştirmen bazen bir kol hareketiyle konuşmaktan daha fazlasını yapabilir. Uygun bir jest, bir resimdeki vurguyu ya da ahenkli bir çizginin karakterini görmemizi sağlayabilir.

Sibley; sanat eleştirmenlerinin izlemekte olduğu adımlarla beğeni duyusunun harekete geçmesini ve estetik deneyimin oluşmasını eserin daha iyi anlaşılmasına ya da -varsa- bir bilgi eksikliğinin giderilmesine bağlamış gibi görünmektedir. Böylece Sibley, eleştirmenlerin farklı olarak ortaya koyduğu eylemlerin aslında herhangi bir diğer insandan beğeni duyusunun özü itibarı ile farklılaştığından söz etmemiştir. Bu da beğeni duyusunun herkeste ortak

paylaştırılmış bir duyu olduğu düşüncesini güçlendiren bir sav olarak değerlendirilebilir.

Sibley'e göre herkeste ortak paylaştırılmış olan beğeni duyusu yalnızca bir potansiyeldir ve kişinin yaşamıyla farklı yönlerde gelişim gösterebilir. Sibley açısından beğeni duyusunun doğası özneye göre farklılık oluşturan bir unsur olarak görülemez ancak kişinin yaşam pratikleri ve eğitimi beğenin yönünü değiştirebilir. Nitekim Sibley, bir eleştirmenin tüm çabasına rağmen yeri geldiğinde estetik deneyimi sağlama noktasında başarısız olabileceğine özellikle dikkat çekmiştir (Sibley 1959: 444). Çünkü kimi zaman birçoklarına göre hoş giden bir sanat nesnesi herhangi birine göre hoş gitmeyebilir. Sibley'e göre bu bağlamda beğeni duyusu yani kişilerin bir sanat nesnesini beğenip beğenmemesi rasyonel bir gerekçeye sahip olmak zorunda da değildir (Sibley 1965: 144). Şu halde bir eleştirmenle diğer herhangi biri arasında estetik deneyime ilişkin görülebilecek tek farkın; kişinin sahip olduğu doğal potansiyellerini nasıl geliştirilip bunlardan yararlanabileceği ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır (Sibley 1959: 446).

Sibley'in ortaya koyduğu beğeni duyusunun her öznede verili bir olanak olduğu kabulüne karşın kişilerin aynı sanat nesnesi karşısında aynı estetik deneyimi yaşayamama sorununu sanat eleştirmenlerinin eylemleri zemininde inceleyerek farklılığın sebebini beğeni duyusunun doğasına değil, bu ortak duyuya sahip insanların sanat nesnesine yaklaşımlarının farklılığı çerçevesinde ele aldığı açıkça görülmektedir. Bu doğrultuda Sibley, belirli kriterlerden yola çıkılarak tanımlanmasının güç olduğunu iddia ettiği beğeni duyusunun esasında tüm insanlar için doğuştan gelen ortak bir yeti olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kişilerin aynı sanat nesnesinin karşısında aynı estetik deneyime sahip olabilmelerinin koşulu ise Sibley için kişinin kendisinde bulunan potansiyeli belirli bir yönde kullanması ve eğitim ile ilişkili olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda Sibley, küçük çocukların davranışlarından ve eğitim yolculuklarından hareketle şu tespitte bulunmuştur:

Çocuklara, basit müzik parçalarının koştığı, hızlı gittiği, atladığı veya sürüklendiği söylenir; buradan hareketle “canlı”, “neşeli”, “şen”, “mutlu”, “gülümseyen” veya “üzgün” gibi ifadelerle devam edilir. Deneyimleri ve kelime dağarcıkları genişledikçe ise “gerçekçi”, “dinamik” veya “melankolik” gibi kavramlara geçilir. Ancak çocuk, bu benzerliklerin birçoğunu zaten kendi başına keşfeder ve bunlara ilgi veya beğeni duyar. Muhtemelen çocuk, kendi başına müzikle zıplar, yürür, alkışlar veya güler; ve bu doğal eğilim olmazsa bu husustaki eğitim bu anlamda hiçbir yere varamaz. Ancak bu eğilimden faydalandığımız ve çocuğa eğitimle yardımcı olduğumuz ölçüde, biz de sanat eleştirmenin yaptığı şeyi yaparız. Böylece, sadece çocuğu dikkat etmeye, bakmaya veya dinlemeye ikna etmemiz gerekebilir; veya sadece müziği neşeli olarak da adlandırabiliriz. Öte yandan eleştirmenlerin yaptığı gibi tekrarlardan, eş anlamlılık ilişkilerinden, paralelliklerden, karşıtlıklardan, benzetmelerden, metaforlardan, jestler ve diğer ifade biçimlerinden yararlanma olasılığımız da vardır (Sibley 1959: 446-447).

Böylece herhangi bir bilgi veya eğitim temeli olmasa bile beğeni duyusunun kendisini uygun koşullarda serimleyecek bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu potansiyelin belirli bir yönde gelişmesi, kişinin beğeni duyusunu hangi nesne karşısında gerçekleştirebildiği ise anılan çocuk örneğinden de çıkarılabileceği üzere kişinin ilk yaşantılarının geçtiği çevre ve aldığı eğitim ile doğru orantılı olarak düşünülebilir. O halde Sibley açısından beğeni duyusunun bir potansiyel olarak her insanda verili bir yeti olarak bulunması bu kavramın nesnel yönünü, ancak beğeni duyusunun her bireyde aynı şartlarda gelişimini sağlamaması ve böylece estetik yargıların, estetik deneyimlerin farklılaşması ise kavramın öznel yönünü ortaya çıkarmış olacaktır.

Sibley, estetik-dışı kavramların estetik kavramlara eş ya da en azından bu kavramlara ilişkin olarak kullanımının bu denli çeşitli olmasını böylece kişilerin sahip olduğu farklı yaşam pratiklerine bağlamıştır (Sibley 1959: 448) Bu nedenle estetik kavramların tamamını elde edebilmek sonsuz yaşam pratiği açısından ele alındığında olanaksız halde düşünülmüştür. Ancak Sibley yine de estetik duyusunun bazı evrensel niteliklere sahip olduğunu da öne sürmüştür. Örneğin Sibley'e göre doğada bir çocuğun dikkatinin çimenlere değil de güllere çevrilmesi tesadüfi bir

durum olarak değerlendirilemez (Sibley 1959: 448). Sibley bu doğrultuda yalnızca çocukların değil herkesin dikkatinin göze çarpan nesnelere daha çok odaklandığını ifade ederek ilk baharda çimlerin yeşermesini, kışın yağan ilk karı, çok çeşitli renklerle bezenmiş manzaraları herkesin beğeni duyusuyla fark ettiğini; dağlarda ya da katedrallerde olduğu gibi büyüklüklerden ve kütleden ortak şekilde etkilendiğimizi ifade eder (Sibley 1959: 448). Bu noktada önemli bir detayı atlamak istemez: Sibley'e göre nesnelere sahip olduğu birtakım özellikler onları çoğunluk için estetik bir deneyimin nesnesi yapabilir ve fakat daha önce de değinildiği üzere beğeni duyusunun öznel yönü bu estetik deneyimleri evrensel bir kural olarak kabul etmemize imkân vermez. Sibley'e göre estetiğe ilişkin önerilen tüm cazip genellemeler sorgulanabilir bir özellik taşır (Sibley 1965: 157). Sibley bu tezini savunurken beğeni duyusunun öznel yönünü pekiştirmek için estetiğe dair ampirik araştırmalarla genel olarak estetik yargılara rasyonel gerekçeler sağlama umutlarının boşa çıkacağını savunur (Sibley 1965: 158). Ayrıca Sibley, beğeni duygusunu “şeylerin estetik niteliklerini ayırt etme, estetik değer hakkında yargılarda bulunma yeteneği” olarak tanımlarken beğeni kavramının felsefi bir kavram olduğunu, bu kavramın günlük hayatta moda nesnelere ve benzerleri için kullanılacak basit bir terim olmadığı düşüncesini ön plana çıkarır (Sibley 1966: 68).

İnsanın estetik terimleri öğrenmeye yatkınlığı bulunduğunu belirten Sibley, kişinin sahip olduğu ilgi ve duyarlılığın da kullanılan estetik kavram dağarcığını doğrudan etkilediğini ileri sürer (Sibley 1959: 449). Bu noktada Sibley'e göre fark edilmesi gereken en önemli şeylerden biri de estetik kavramlara olan hakimiyetin ve estetik kavrayışların doğal bir potansiyelden etkin bir biçime geçmesi için sanat eleştirmenlerinin katkısıdır; nitekim her birey tıpkı sanat eleştirmenlerinin yaptığı gibi insanların estetik duyarlılığını geliştirme çabasında bulunup kendi beğeni duygusunu ortaya çıkaran ve estetik deneyim yaşatan her nesnenin diğerleri açısından da aynı durumda bulunmasını; yani “güzel” olarak sıfatlandırdığımız her şeyi başkalarının da “güzel” bulmasını amaçlarız.

Sibley'in ortaya koyduğu beğeni duyusuna ve estetik yargılara ilişkin fikirleri kimi felsefeciler tarafından 18. yüzyıl felsefecilerinden Hutcheson'un fikirlerine yeni bir eklemleme yapmaksızın bu fikirlerin yeniden sunumu olarak da değerlendirilmiştir (Kivy 1968: 86). Kivy'ye göre de Sibley'in beğeni duyusu olarak adlandırdığı ve estetiğe ilişkin felsefi çıkarımlarının temeline koyduğu bu kavram, güzelliğin yarattığı hazda belirsiz ve anlaşılmaz bir terim olmaktan öteye geçememektedir (Kivy 1968: 87). Ancak bu doğrultuda belirtmek gerekir ki Sibley'e göre güzellik kavramı zaten biçimsel özelliklere bağlı ele alınan bir kavram değildir. Sibley “güzel” kavramının kimi zaman yalnızca niteliksel bir sıfat olarak belli nesnelere belli özelliklerine atıfta bulunabileceğini kabul eder ancak ona göre “güzel” yargısı bir sıfat olmaktan öte yüklemel bir yargıdır ve nesnelere bilgisine sahip olmadığımız halde bile yüklemel olarak “güzel” yargısında bulunabileceğimiz gerçeği bu durumun kanıtı niteliğindedir (Sauchelli 2014: 383). Nitekim Sibley de bu düşüncesini pekiştirmek için çakıl taşlarını, deniz kabuklarını ve mercanları örnek olarak vermiştir. Sibley'e göre anılan bu nesnelere neredeyse her renk ve biçimde olabilmelerine rağmen yine de bu nesnelere herhangi birini bu nesnelere sahip olduğu herhangi bir özelliğe atıfta bulunmaksızın yalnızca beğeni duyumuzla güzel olarak kavrayabiliriz (Sibley 2001: 182). Bu bağlamda Sibley açısından güzellik algısı salt beğeni duyusundan yani nesnenin değil, öznenin özelliklerine bağlı olduğundan öznenin aynı nesneye yönelik beğenisinin değişebilir bir olgu olduğunu da belirtmek gerekir. Sibley, bu hususta kişinin doğal bir manzaraya ilişkin olumlu bir estetik değerlendirmesinin, sanki doğal unsurlarımız gibi düzenlenmiş çöp alanlarını izlediğini öğrendiğinde, onaylamamaya dönüştüğü yönündeki gözlemini anlattıklarına uygun bir örnek olarak sunmuştur (Sibley 2001: 184).

Sibley estetiğe ilişkin değerlendirmelerinde beğeni duyusunun kendini açıklayabildiği nesnelere “güzel” olarak adlandırmakta, böylece güzel kavramı bir estetik kavram kategorisi olarak sıfat olmanın ötesinde yüklemel bir kavram şeklinde karşımıza çıkmakta ve bu yönüyle estetik-dışı kavramlardan ayrılmaktadır.

Bu bağlamda Sibley'in estetik ve estetik-dışı kavramlar ayrımı beğeni duyusunun doğasından hareketle ele alındığında daha iyi anlaşılabilir bir olgu olarak belirginleşmektedir. Denilebilir ki Sibley'in hem "estetik kavramlar" ayrımı hem de bu kavramların zemininde ele aldığı "beğeni duyusu" kavrayışı 20. yüzyıl açısından önemli bir paradigmayı meydana getirmiş görünmektedir.

Sonuç

Sibley'in estetiğe dair yaklaşımı genel olarak 20. yüzyılın estetik problemlerini yansıtan bir görünüm sergilemektedir. Felsefenin çeşitli alanlarına dair kullanılan "bilgi, değer, varlık" gibi kavramların bu kullanımlarında felsefi bir terim anlam kazandıkları tartışmasız bir gerçek iken estetik alanında kullanılan birçok kavramda henüz bu terimsel yaklaşım benimsenememiştir. Bu bağlamda 20. yüzyıl düşünürleri çoğunlukla estetiğe dair akıl yürütmelerinde öncelikle estetik kavramları belirleme girişiminde bulunmuşlardır. Sibley'in estetik kavramlar önerisi de bu bağlamda önemli bir probleme kapsamlı bir biçimde odaklanmayı başarmıştır. Diğer yandan Sibley estetik kavramları nesnelere ilişkin ele alışının zeminine estetik yargıda bulunan özneyi yerleştirerek insana atfettiği beğeni duyusunun doğasını belirlemeye çalışmış ve böylece bütünlüklü bir estetik teorisi geliştirmeyi amaçlamıştır. Sibley'in öne sürdüğü fikirler Croce ile birlikte idealist bir çizgiye yaklaşan ve estetik yargılarda öznenin konumunu güçlendiren 20. yüzyıl estetik kavrayışının yeni bir değerlendirmesi olarak görülebilir.

Sibley'in ele aldığı şekliyle estetik kavramların beğeni duyusu ile doğrudan ilişkilendirilmesi bu duyusunun nasıl tanımlanabileceği problemini ortaya çıkarmıştır. Sibley bu bağlamda beğeni duyusunu diğer beş duyuya yaklaştırarak felsefi antropoloji anlamında da insana dair bir özellik atfetmiştir.

Sibley'in düşünceleri şüphesiz birtakım boşluklar da barındırmaktadır. Dilin kullanımının doğal bir sonucu olarak kelimelerin kazandıkları ya da kazanabilecekleri yeni anlamların beğeni duyusundan belirli bir oranda pay alma olasılıkları Sibley tarafından ihmal edilmiş gibi görünmektedir. Nitekim "güzel" ve

“hoş” kavramları beğeni duyusuna ilişkindir ancak bir ve aynı kavramlar değildir. Sibley bu krizi estetik yargılar için estetik-dışı kavramlardan yola çıkma yöntemiyle aşmış gibi görünse de estetik kavramların da kendi içinde belirli bir derecelendirme ya da tutarlılığa sahip olması yönüne değinmemiştir. Ne var ki Sibley açısından estetik kavramların en azından zemininin belirlenmiş olması Sibley sonrası çalışmalar açısından bir paradigmayı oluşturmuş ve yeni felsefi tartışmalara kapı aralamış gibi görünmektedir.

An Examination on Aesthetic Concepts and the Taste in Frank Sibley

Summary

Alper Elvan POLAT

Doctoral Student

Bursa Uludag University, Social Sciences Institute, Department of Philosophy, Bursa, TR

ORCID: 0000-0001-9357-7359

alperelvanpolat@outlook.com

Introduction

The emergence of aesthetics as a concept coincides with the middle of the 18th century, relatively earlier than many philosophical concepts. In this context, with the work "Aesthetica" published by the German philosopher Baumgarten between 1750-1758, the science of aesthetics was grounded for the first time and the subject of this science was determined and its boundaries were tried to be drawn. Baumgarten put sensory knowledge at the basis of aesthetics and emphasised the concept of beauty as the perfection of sensory knowledge (Tunalı 2009: 164). Following Baumgarten, many philosophers put forward various thoughts on the basic problems of aesthetics, while the diversification of art movements and artistic productions with the 20th century has centred the discussions on aesthetics around the following question: "When making aesthetic judgements, should we act from the characteristics of the object or the differences of the subject?" While Benedetto Croce was one of the philosophers who put forward the sharpest thoughts around this question in the 20th century, according to Croce, "beauty" is only related to expression; in other words, "beauty" is successful expression. In this case, pure beauty is pure expression and at the same time pure intuition; in this respect, ugly, as the opposite of beautiful, is nothing but the lack or absence of expression. Croce states that all concepts of beauty such as tragic, comic, sublime, poignant, pathetic are actually non-aesthetic concepts (Croce 2019: 127). Because all concepts such as the beauty of the human body, the beauty of geometric figures, the objective forms of beauty are, in Croce's words, aesthetic astrology, and what is truly aesthetic is something internal, an intuition, an inner expression (Croce 2019: 168). In this context, it is understood that Croce deals with aesthetic experience in a "subject-based manner". One of the 20th century's most important theorists working in the field of aesthetics is undoubtedly Frank Noel Sibley. Sibley was also interested in the problems of aesthetics discussed in his own time and, just like Croce, took a unique approach to the subject. Although Sibley did not make many direct references to Croce in his works, he emphasised "aesthetic concepts" and "the sense of taste" with the ideas he put forward, just like Croce, and perhaps he examined the subject in detail beyond Croce in order to define these concepts. For this reason, it has

become an important necessity to comprehend Sibley's approach in terms of philosophical discussions on aesthetic concepts or the sense of taste.

Frank Sibley and Aesthetic Concepts

According to Sibley, we can make many ordinary inferences when we encounter a work of art; for example, we can talk about the colours used in a painting, the position of the figures, or in a work of literature, we can talk about the characters in the work, where the event in the work takes place. According to Sibley, such statements constitute inferences that can be made by anyone with a normal eye, ear and intelligence (Sibley 1959: 421). However, if we are going to talk about the harmony of colours, the vividness of a character in a novel, the poignancy of a poem while talking about a work of art, we will have to talk about taste or appreciation in these expressions, and the expressions we need to use in this case will have to be directed towards the sense of taste. Thus, for Sibley, these expressions are directly related to aesthetics and will be considered as aesthetic terms or aesthetic concepts (Sibley 1959: 421). According to Sibley, aesthetic qualities depend on non-aesthetic qualities for their existence. Just as there cannot be facial resemblances without features or a smile without a face, they cannot occur separately; therefore, non-aesthetic qualities determine the aesthetic qualities of an object (Sibley 1965: 138). Sibley calls this relation between aesthetic concepts and non-aesthetic concepts as "dependency relation" (Sibley 1965: 140). However, from Sibley's point of view, this dependency relationship is essentially related to language and expression, and non-aesthetic concepts should only be considered as a tool that opens the door to the understanding of aesthetic concepts. Sibley calls reaching aesthetic concepts in this way, that is, recognising aesthetic concepts based on non-aesthetic features, "sensory evidence" (Sibley 1965: 143). The concept of taste, which comes to the fore for Sibley when it is necessary to draw the boundaries of aesthetics, can be considered as the most fundamental concept that Sibley emphasises on the subject. As a matter of fact, it does not seem possible for Sibley to make aesthetic judgements without the sense of taste. Thus, when it comes to the investigation of aesthetic judgements, the sense of taste must first be addressed and analysed and the boundaries of this concept must be drawn. For Sibley, the sense of taste is a perception/sensory faculty that is potentially present in every human being, but tends to develop in different directions with environmental conditions. However, Sibley believes that it is not correct to start from certain definite criteria when it is desired to define taste objectively and determine its limits (Sibley 1959: 425). From Sibley's point of view, if a consensus is to be reached on the basis of aesthetics, this consensus can only be achieved by distinguishing aesthetic concepts and understanding the nature of the sense of taste. Because, according to Sibley, aesthetic concepts are directly related to the sense of taste, and without taste there can be no aesthetic perception and therefore no aesthetic judgement. This important distinction shows that Sibley attributes an important meaning to the evaluating subject rather than the properties of objects in aesthetic judgement. At this point, the most important problem is what the nature of the "sense of taste" is, and only in this case will it become more possible to discuss the subject's approach.

About the Sense of Taste in Frank Sibley

Sibley stated that in order to comprehend the aesthetic features of things, first of all, all five senses such as "good vision and good hearing" must be healthy, but despite this, everyone who looks at the same work of art and does not have a difference in their five senses may not achieve the same results. So much so that one of the two people listening to the same concert in the same situation can obtain "more" than the other (Sibley 1959: 438). Sibley is undoubtedly referring to the aesthetic experience accompanied by the sense of taste. Because, according to Sibley, although we do not use the sense of taste, which constitutes our aesthetic experiences, from birth like the other five senses - although we have not yet received any education on this subject - we start to use this sense from a very early age and express the judgements we make with this sense with aesthetic concepts (Sibley 1959: 438). The first finding to be obtained here is that for Sibley, the sense of taste is seen in a position close to the five senses as an innate possibility in humans. Sibley seems to link the activation of the sense of taste and the formation of aesthetic experience with the steps followed by art critics to a better understanding of the work or -if any- the elimination of a lack of knowledge. Thus, Sibley does not mention that the actions that critics perform differently actually differ from any other person in terms of the essence of the sense of taste. This can be considered as an argument that strengthens the idea that the sense of taste is a sense shared by everyone. According to Sibley, the sense of appreciation, which is common to everyone, is only a potential and can develop in different directions with the life of the person. For Sibley, the nature of the sense of appreciation cannot be seen as a factor that makes a difference according to the subject, but the life practices and education of the person can change the direction of appreciation. Even if there is no basis of knowledge or education, the sense of taste is a phenomenon that will manifest itself under appropriate conditions. However, the development of this potential in a certain direction and the object against which the person can realise the sense of taste can be considered in direct proportion to the environment in which the person's first experiences take place and the education he/she receives, as can be deduced from the aforementioned child example. Therefore, from Sibley's point of view, the existence of the sense of taste as a potential in every human being as a given ability will reveal the objective aspect of this concept, but the fact that the sense of taste does not develop under the same conditions in every individual and thus aesthetic judgements and aesthetic experiences differ will reveal the subjective aspect of the concept. Stating that human beings are predisposed to learn aesthetic terms, Sibley argues that the interest and sensitivity of the individual directly affect the aesthetic concept vocabulary used (Sibley 1959: 449). At this point, according to Sibley, one of the most important things to be recognised is the contribution of art critics to the mastery of aesthetic concepts and the transition of aesthetic comprehension from a natural potential to an active form; as a matter of fact, every individual strives to develop people's aesthetic sensitivity, just as art critics do, and we aim to ensure that every object that reveals our own sense of taste and provides an aesthetic experience is in the same situation for others. In his evaluations on aesthetics, Sibley calls the objects that the sense of taste can express itself as "beautiful", thus the concept of beautiful appears as a predicative concept beyond being an adjective as an aesthetic concept category and in this respect it is distinguished from non-

aesthetic concepts. In this context, Sibley's distinction between aesthetic and non-aesthetic concepts becomes apparent as a phenomenon that can be better understood when considered in terms of the nature of the sense of taste. It can be said that both Sibley's distinction of "aesthetic concepts" and his conception of the "sense of taste" on the basis of these concepts seem to have created an important paradigm for the 20th century.

Conclusion

Sibley's approach to aesthetics generally reflects the aesthetic problems of the 20th century. While it is an indisputable fact that concepts such as "knowledge, value, being" used in various fields of philosophy have gained a philosophical term meaning in their use, this terminological approach has not yet been adopted in many concepts used in the field of aesthetics. In this context, 20th century thinkers mostly attempted to determine aesthetic concepts in their reasoning about aesthetics. In this context, Sibley's proposal of aesthetic concepts managed to focus on an important problem in a comprehensive manner. On the other hand, Sibley tried to determine the nature of the sense of taste that he attributed to human beings by placing the subject making aesthetic judgements on the ground of his treatment of aesthetic concepts in relation to objects, and thus aimed to develop a holistic aesthetic theory. The direct association of aesthetic concepts with the sense of taste, as discussed by Sibley, has raised the problem of how this sense can be defined. In this context, Sibley brought the sense of taste closer to the other five senses and attributed it a human characteristic in the sense of philosophical anthropology. Sibley's ideas undoubtedly harbour some ambiguities. Sibley seems to have neglected the possibility that the new meanings that words acquire or may acquire as a natural consequence of the use of language may have a certain share in the sense of taste. As a matter of fact, "beautiful" and "pleasant" concepts are related to the sense of taste, but they are not one and the same concept. Although Sibley seems to have overcome this problem by starting from non-aesthetic concepts for aesthetic judgements, he did not address the aspect of aesthetic concepts having a certain grading or consistency within themselves. However, the fact that at least the essence of aesthetic concepts was determined for Sibley seems to have created a paradigm for post-Sibley studies and led to new philosophical debates.

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Bonasio, G. (2014). Aesthetic Pleasure: Cognition and Emotion in the Aesthetic Concepts. Remarks after Sibley's works. *Rivista di estetica*, (55), 183-201. <https://doi.org/10.4000/estetica.1013>
- Budd, M. (2002). Sibley's Aesthetics [Review of *Approach to Aesthetics: Collected Papers on Philosophical Aesthetics; Aesthetic Concepts: Essays after Sibley*, by F. Sibley, J. Benson, B. Redfern, J. R. Cox, E. Brady, & J. Levinson]. *The Philosophical Quarterly* (1950-), 52(207), 237-246. (Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3542847>).
- Croce, B. (2019). *Estetik* (Çev. İsmail Tunalı). İstanbul: Fol Kitap.
- Kivy, P. (1968). Aesthetic Aspects and Aesthetic Qualities. *The Journal of Philosophy*, 65(4), 85-93. <https://doi.org/10.2307/2024481>
- Sauchelli, A. (2014). Sibley on 'Beautiful' and 'Ugly'. *Philosophical Papers*, 43(3), 377-404. <https://doi.org/10.1080/05568641.2014.976441>
- Scruton, R. (2015). *Modern Felsefenin Kısa Tarihi* (Çev. Utku Özmakas - Ü. Hüsrev Yolsal). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Sibley, F. (1959). Aesthetic Concepts. *The Philosophical Review*, 68(4), 421-450. <https://doi.org/10.2307/2182490>
- Sibley, F. (1965). Aesthetic and Nonaesthetic. *The Philosophical Review*, 74(2), 135-159. <https://doi.org/10.2307/2183262>
- Sibley, F. (2001). *Aesthetic Judgements: Pebbles, Faces, and Fields of Litter*. *Approach to Aesthetics*, pp. 176-189. <https://doi.org/10.1093/0198238991.003.0013>
- Tunalı, İ. (2009). *Felsefeye Giriş* (2. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.